

Malti-ryhmä

Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen tukeminen/kuntoutus

© Mika Paananen & Johanna Heinonen

Pääsisältö

- Maltti-ryhmäkuntoutus
- Kuntoutuksen tavoitteet
- Kuntoutuksen menetelmät
- Ryhmäkertojen rakenne
- Palkkiosysteemi
- Harjoittelun eteneminen ryhmässä
- Verkoston tukeminen

MALTTI-ryhmäkuntoutuksen toteuttaminen

- Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmämuotoinen harjoitusohjelma (Paananen, Heinonen, Knoll, Leppänen & Närhi, 2011)
- Kohdennettu 7 – 11 -vuotiaille koululaisille
- 4 – 6 lasta ja 2 ohjaajaa
- Kesto 20 viikkoa
- Kokoontuu kerran viikossa
- Tapaamiskerta 1t – 1 t 15 min
- Toistuvat tapaamisten rutiinit
- Käsikirja sisältää ohjeet ja tehtävät saatavissa netissä

Tavoitteet

- Tarkkaavuuden kohdentamisen ja tarkkaavuuden ylläpitämisen parantuminen tehtävätilanteissa
- Impulsiivisen reagoinnin väheneminen tehtävätilanteissa
- Harkinta-ajan piteneminen tehtävätilanteissa
- Toiminnanohjaamisen taitojen edistyminen tehtävätilanteissa
  - Harkitsevan työskentelytavan oppiminen
  - Huomion kiinnittäminen tehtävän suorittamisen kannalta olennaiseen ja häiritsevien tekijöiden huomiotta jättäminen
  - Konkreettisten tehtäväsuorittamista edistävien toimintamallien opettaminen

Tavoitteet

- Onnistumisen kokemusten luominen tehtävätilanteissa
- Metakognitiivisen tiedon ja taidon kasvaminen
- Tehtäviin liittyvän välttämiskäyttäytymisen väheneminen
- Myönteisen ryhmäkokemuksen luominen
- Sosiaalisten taitojen edistyminen ryhmätilanteessa

Menetelmiä

- Kognitiivinen mallittaminen ja tehtävän suorittamisen strategian harjoittelu :
  - Ryhmänvetäjä ratkaisee tehtävän ja kertoo omasta toimintatavastaan
  - Lapset toimivat mallin mukaan
  - Lapset mallittavat toisilleen
  - Toimintamallien harjoittelu vaikeutuvissa tehtävissä
- Kielellistäminen = tehtävien ja tilanteiden sanallistaminen ja niistä keskusteleminen
- Kohdennettu systemaattinen palaute ja palautejärjestelmä

Ryhmän aloitus

- Ryhmän tarkoituksen pohdinta
  - Miksi kokoonnutaan
    - Keskustelu » Malti-ryhmä on tarkoitettu lapsille, joille keskittyminen tehtävien tekeminen on usein pulmallista
    - Villen tarina » Tarinan kautta lähestytään tarkkaavuushäiriön piirteitä ja syytä, minkä takia lapset käyvät ryhmässä
  - Mitkä ovat ryhmän tavoitteet
    - Tehtävien suorittamisen sujuvoituminen
    - Kyky ratkaista vaikeilta tuntuvia tehtäviä paranee
    - Keskittyminen tehtäviin koulussa ja läksyihin kotona olisi helpompaa
    - > ongelmatilanteiden väheneminen ja pystyvyyden tunteen kasvu

Ryhmän aloitus

- Tavoitteena luoda turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta
  - Tutustuminen toisiin ryhmäläisiin ja ohjaajiin
- Tutustutaan ryhmäkäyntien struktuuriin
  - Kuulumiset
  - 1. tehtävä
  - 2. tehtävä
  - Loppupeli
- Sovitaan ryhmän säännöistä:
  - Istun paikallani
  - Annan kaikille työrauhan
  - Pidän huolta tavaroista
  - Lisäksi ryhmäkohtaisia sääntöjä, esim. kännyköiden säilytyksestä, vessassa käymisen ajoituksesta

Loppupeleistä

- Tarkoitus:
  - Pelata ja viihtyä palkintona ryhmäkerran päätteeksi
  - Tarkkaavuuden ylläpitämisen ja strategisen ajattelun harjoittelu
  - Pelien ideaan ja sääntöihin liittyy tietoisuuden ja yhteisten sanottujen ja sanomattomien sääntöjen jakaminen
  - Imaista myös aikuinen mukaan peleihin ja aidosti mukaan kilvoitteluun ja leikin maailmaan sekä tukea näin ryhmän koheesiota
- Tarkkaavuutta ja huomion ylläpitoa vaativat pelit
- Pelierän on oltava riittävän lyhyt ja oman vuoron odotusaika ei saa olla pitkä
- Esimerkkejä peleistä:
  - Pelikorteilla Tikki tai Paskahousu, Valepaska
  - Uno, Halli Galli, Dobble, Afrikan tähti

Palkkiosysteemi

- Vahvistus tavoitteen mukaisesta toiminnasta tapahtuu palkkion avulla
- Palkitseminen kohdentuu tehtävien tekemisen prosessiin, ei oikeellisuuteen
- Lapsille kerrotaan aina, mistä kullakin kerralla saa palkkion -> tavoitteellisuus ja metakognitiivisen ajattelun vahvistaminen
- Tyypillisesti lapset voivat saada 4-6 palkkiota/merkkiä tapaamiskerralla
  - Tietty määrä palkkioita/merkkejä, esimerkiksi 15 palkkiota/merkkiä voi vaihtaa konkreettiseen palkkioon (pieneen koulutarvike-esineeseen tai mahdollisuuteen valita loppupeli)

Harjoittelun eteneminen Malti-ryhmissä

- Vaiheittainen eteneminen: 3 vaihetta
  - Harjoitellaan toimintoja ja toimintatapoja, joiden varaan seuraavien harjoitusten suoritus rakentuu
1. Tarkkaavuuden perustaitojen harjoittelu: tarkkaavuuden kohdentaminen
  2. Kohti tietoista suunnitelmallista työskentelyä: harkinta-ajan pidentäminen
  3. Toiminnanohjaamisen harjoittelu

1) Tarkkaavuuden perustaitojen harjoittelu:

- Tarkkaavuuden kohdentaminen
  - Katsominen (kuten sokkelo- ja kuvan kuvailutehtävät)
  - Kuunteleminen (kuten tarinoiden kuunteleminen ja niiden toistaminen)
  - Kielellistämisen/sanallistamisen harjoittelu (kuten kuvasta kertominen)

2) Kohti tietoista suunnitelmallista työskentelyä: harkinta-ajan pidentäminen

- Tavoitteet:
  - ”Mikä on tehtävä?”; pysähtyminen ennen tehtävää
  - ”Onko vastaus oikein?”; pysähtyminen tehtävän lopussa
- Apuvälineenä stop-merkki
- Tehtävät:
  - Lähinnä tarkkaavuuden ylläpitämistä vaativat tehtävä (kuten alleviivaus-, salakirjoitus- ja kuvaratkaisutehtävä)

3) Toiminnanohjaamisen harjoittelu

- **Tavoitteet:**
  - Tehtävien suorittamisen strategian vahvistaminen käyttäen apuna tehtävien vaiheistamista ja tukemalla ongelmaratkaisun taitojen kehitystä
  - Tavoite on vahvistaa lasten omaa itsenäistä tehtävien suorittamista
    - Edistää harjoiteltujen taitojen yleistymistä luokka- ja läksytilanteisiin
    - Pyritään enenevästi itsenäiseen vaiheiden käyttöön
    - Vahvistetaan lasten pyrkimystä toimia itsenäisesti
  - Sosiaalisia ja ryhmätoimintataitoja tuetaan sosiaalisen ongelmanratkaisun harjoitusten avulla

Tehtävien suorittamisen vaiheet

- 1) Mikä on tehtäväni?
- 2) Suunnittelen
- 3) Teen suunnitelman mukaan
- 4) Teinkö suunnitelman mukaan?/Tarkistan

Toiminnanohjaamisen harjoittelu

- Toiminnanohjaamisen taitojen harjoittelun tehtävät vaativat tarkkaavuuden ylläpitämisen lisäksi suunnitelmallisuutta
- Tehtäviä:
  - Sarjallisen päättelyn tehtävät
  - Vertailutehtävät
  - Ongelmanratkaisutehtävät
  - Luetun ymmärtämisen tehtävät
  - Matematiikan tehtävät
  - Koulutehtävät
  - Sosiaalisiin tilanteisiin liittyvä ongelmanratkaisu

Ryhmän lopetusvaihe

- Muistellaan ryhmän vaiheita ja tapahtumia, milloin on aloitettu ja mitä on tehty
- Lapsille annetaan palautetta heidän edistymisestään (julkinen myönteinen palaute)
- Pohditaan, miltä ryhmässä oleminen on tuntunut, mikä on sujunut, mitä täytyy vielä harjoitella, mikä oli tylsää ja mikä kivaa
- Pidetään juhlat
- Lapset saavat diplomit

Verkoston tukeminen

- Tarkkaavuus- ja hyperaktiivisuusongelmat sekä toiminnanohjauksen ongelmat voivat kuormittaa lähikasvattajia.
  - Tarvittaessa luokanopettajan ja koulunkäynninohjaajan tuki ja ohjaus osana lapsen tukijaksoa
  - Kodin kanssa tehtävä yhteistyö tukee tukijakson tavoitteiden saavuttamista
    - Tarvittaessa vanhempien jaksamisen tukeminen osaksi tukijaksoa
    - Vanhempien ryhmä, jossa strukturoitu kulku
    - Vanhempien yksilöllinen tukeminen

Oleellista ennen tukitoimien aloittamista

- Rehtorin tuki tukitoimille
- Tiimin perustaminen tuen seuraamiseksi
- Opettajien sitoutuminen tukitoimiin
- Alkuarvioinnin suorittaminen ja tavoitteiden luominen
- Vastuista sopiminen
- Seurannasta sopiminen

KUMMI 8. Maltti – Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmäkuntoutus

KUMMI 8. FOKUS Träningsprogram i smågrupp för 8-11-åriga barn men uppmärksamhetssvårigheter

Lisätietoa aiheesta:

- <https://bulletin.nmi.fi/2012/01/18/tarkkaavuuden-ja-toiminnanohjauksen-ryhmamuotoinen-maltti-kuntoutus/>
- Fokus: <https://inlarningochstod.fi/>

